

Veera Salmi

OBOIN KIRJA

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Omistettu Nellille ja Ansalle, heille jotka piirtävät.
Omistettu Severille, tositarinoiden ystävälle.
Omistettu Fridalle, joka uskoo kaiken.

Tekijä kiittää Taikea, Suomen Kirjailijaliittoa ja Otavan Kirjasäätiötä saamastaan tuesta.

Teksti © Veera Salmi ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2022

Vinjettikuvat © Nelli Långstedt ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2022

ISBN 978-951-1-37896-9

OTAVA
KIRJAPAINO

Keuruu 2022

Hyvä ystäväni lukija,

vaikka minä en ikipäivänä, en kuuna kullan valkeana, en tähtien enkä auringon alla, olisi uskonut, että tulen jonakin kauniina päivänä sanomaan seuraavat sanat, nyt minä kuitenkin sanon ne: Lämpimästi tervetuloa mukaan tarinaan, astu tänne, kirjainten joukkoon. Mahdut hyvin, teen tilaa ihan jokaiselle mukaan haluavalle. Pahottelut, sillä hetkittäin nämä kirjaimet käyttäytyvät huonosti, en ole eläissäni nähnyt näin omapäisiä mustia merkkejä. Siitä syystä pieni varoituksen sana: Lopussa voi vähän kirpaista, sillä työntyessään ihon alle kirjaimet tekevät kipeää.

Terveisin Oboi

Sisällys

ENSIMMÄINEN OSA

Kaupunki, jossa mikään ei ole kohdallaan

1. Ei kirjaimia | 11
2. Tyhjä kirja | 21
3. Salainen nimi | 28
4. Pako vankilasta | 31
5. Aamiainen, joka jäi kesken | 36
6. Valot kämmenissä | 42
7. Kirahvia karkuun | 47
8. Thule halkeaa! | 59
9. Normot eli normaali-ihmiset | 68
10. Sähköä! | 72
11. O-kirjaimen tulenpalava hehku | 77
12. Auttakaa Thulea! | 82
13. Lepakkoluolat | 89
14. Hälytys! Tunteellinen normo! | 98
15. Mädat mandariinit | 103
16. Alice, korppi ja herra C | 111
17. Varjot ja kirjaimet | 114

TOINEN OSA

Kirja alkaa puhua

1. Petit saapuu Vuorikaupunkiin | 123
2. Karmea totuus paljastuu | 129
3. Kirja-Kirja | 135
4. Lue minut! Katso kuvaa! | 142
5. Katutaiteilija | 145
6. Klassikko | 148
7. Lenoora Clem | 150
8. Prinssi | 155
9. Kirjasto liekeissä | 160
10. Voimala | 168
11. Wanda, Wanda ja Wanda | 172
12. Gairan kutsu | 177
13. Oli kerran vanha vuohi | 182
14. Sinulle Mega, minulle Gaira | 192
15. Arvoitus | 199

KOLMAS OSA

O tai kuu tai aurinko

1. Kjammen Pieni | 203
2. Biosfäärit | 209
3. Minä, Kuu | 218
4. Pelastusoperaatio | 220
5. Keltainen talo kirjoittaa | 225
6. Kerros viisi saapuu kaupunkiin | 230
7. Piste Samuelin tarinaan | 237
8. Minä päätän | 241

NELJÄS OSA

Keltainen talo sytyttää valon

1. Keltainen talo: Tarinankertoja | 245
2. Keltainen talo: Poikani Oboi | 250
3. Oboi: Syöksyvyöt kiinni! | 253
4. Oboi: Rotkojärven pohjassa | 257
5. Oboi: Tómos-Raamat | 259
6. Oboi: Ruotsalainen ryöväri | 263
7. Oboi: Kirja vaikenee | 267
8. Keltainen talo: Kettingeissä | 269
9. Oboi: Kultainen valonsäde | 271
10. Keltainen talo: Jano | 274
11. Oboi: Tulinieluun | 276
12. Keltainen talo: Revontulia, kauriita ja lintuja | 286
13. Oboi: Auts! Kirjaimia! | 287
14. Oboi: Berihellandissa | 292
15. Oboi: Puinen purkki | 296

EPILOGI | 299

ENSIMMÄINEN OSA

Kaupunki, jossa mikään ei ole kohdallaan

I.

Ei kirjaimia

Minä, Oboi, seisoin yksin kaupungin laidalla. Olin juuri saapunut. Ympärilläni väreili elokuisen hikinen kuumuus. Olin väsynyt ja kehoni tuntui kipeältä pitkän matkan ja huonosti nukuttujen öiden jäljiltä, olinhan juossut jo viikkoja pakoon kaikenlaisia verenhimoisia metsäneläimiä. Jos olisin ollut kuin siskoni Fanta, joka uskoo kaiken, mitä kirjoissa sanotaan, niin siinä tapauksessa olisin ollut varma, että zombies, vampyyrit ja ihmissudet läähättivät perässäni. Mutta koska olen antanut satujen pysyä viisusti kansiensä sisällä ja kaukana itsestäni, ja uskonut vain sen, mikä on totta, olen varma että minua jahtasivat ainoastaan tämän maailman karmivimmat ihmis-ahmijat. Joka tapauksessa nuo mokomat pedot olivat ilmiselvän innokkaasti kasvattaneet ruokahaluaan metsien kätköissä, ja nyt ne vain odottivat, että jokin kävelevä lihakimpale ilmestyisi niiden eteen. Ja sitten tulin minä. Tadaa. Heippa ahmatit! Olenkin lihottanut itseäni vankilassa juuri teitä varten! Huhuu! Ottakaa kiinni, jos saatte!

No niin, sinä olet varmaan kuullut lukemattomia juttuja juuri sellaisista matkoista, joissa juostaan metsän halki petoja karhuun, joten käyn sen kohdan vain nopeasti läpi.

Vaelsin siis kuunkajo ainoana valonani kylmän tundran poikki. Paikoin siellä ei kasvanut juuri mitään, seutu näytti ihan tuhoon tuomitulta, kuin ydinpommi olisi pyyhkinyt maankamaran sileäksi, ja lunta olisi satanut päälle. Toisinaan taas umpisynkkä

metsä nousi ylleni, kuuset huojuivat harmaina ja ilottomina kuin pimeyden jättimäinen armeija.

Rämmin päiviä, viikkoja, niin pitkään, että ajantajuni katosi täysin niissä sohjoisissa ja vaikeakulkuisissa metsissä. Kaiken sen raahautumisen jälkeen pääsin viimein Rotkojärvelle, jonka oli määrä olla reittini vapauteen.

Paina nimi mieleen, jos se joskus tulee eteesi. Mielestäni sinun kannattaisi valita joku toinen järvi uimaretkesi kohteeksi. Rotkojärvi ei ole ollenkaan mikään kiva järvi, ja jo nähdessäni sen kelmeän, tumman pinnan, aloin vilkuilla siihen suuntaan mistä olin tullutkin.

Jo vanha legenda – johon minä en siis suostunut tippaakaan uskomaan – kertoo Rotkojärven olevan sellainen, josta pääsee toden toiselle puolelle.

Älä kysy minulta, mikä on toden toinen puoli, onko se epätosi, jokin järjettömyystila vai jopa kuolema, joka tapauksessa Rotkojärvi oli maailman luotaantyöntävin järvi. Pohdin jopa paluuta, sillä eihän se vankila oikeastaan hullumpi paikka ollut, ruoka kolme kertaa päivässä, siskot, ystävät ja oma sänky. Juuri kun olin tosiaan kääntymäisilläni takaisin tulosuuntaan, silloin kuulin maata järisyttävän kaamean kiljaisun, ja vaikka en uskonutkaan mihinkään luonnottomiin hirviöihin, kuulosti ääni kuitenkin siltä, kuin joltakin valtavalla eläimeltä olisi juuri revitty raaja irti – sillä silmänräpäyksellä päätin sukeltaa.

Palaan Rotkojärveen myöhemmin, nyt haluan karistaa sen muiston nopeasti mielestäni. Kerron kuitenkin, että todellisuuden-tajuni oli ilmeisesti alkanut häilyä pitkän uupumuksen vuoksi, sillä kun sukelsin järven syvyyteen ja myöhemmin nostin jälleen pääni vedenpinnan yläpuolelle, olin aivan toisessa paikassa. Pidin sitä mahdottomana, mutta siihen hätään en keksinyt asialle minkäänlaista järkevää selitystä. Kaiken lisäksi se paikka mihin

olin juuri tullut, vaikutti huomattavasti mukavammalta kuin tuo edellä kuvaamani metsä petoineen.

Katsoin kiinnostuneena ympärilleni. Ilma oli kirkas, taivas pilvettömä, aurinko lämmitti juuri sopivasti jäseniäni ja edessäni aukeasi uskomattoman kirkkaana kimmeltävä merenranta. Rannalla oli paljon lomapäivänviettäjiä – tai siltä he minun silmissäni silloin näyttivät. Vasemmalla puolella oli pieni kuntoilualue, jonka kaikki laitteet olivat käytössä. Oli jykeviä puita, hyvin hoidettua puistoaluetta, ihmiset pyyhkeillään söivät hedelmiä. Mandariineja! Milloin minä olin viimeksi saanut mandariineja? Siitä oli varmaan kymmenen vuotta. Vesi herahti kielelleni pelkästä ajatuksesta. Olin kai saapunut paratiisiin.

Kaupunki nousi rannan takaa, se oli rakennettu korkean kallion päälle. Alhaalta katsottuna se ei näyttänyt kovinkaan suurelta. Se vaikutti houkuttelevalta ja söpöltä. Vanhojen talojen seinustat olivat täynnä erikokoisia ruukkuja, niistä luikerteli kohti taivasta erilaisia reheviä kasveja tai hyvin hoidettuja pensaita. Kasvien paljous hämmästytti muutenkin, luulin että kaupungeissa oli ennemminkin autoja ja asfalttia kuin kasveja. Mutta ehkä minun puutteelliset tietoni johtuivat elämästäni Tómos-Raamatisissa. Vankilasaaren jäätävän kylmällä ja karulla kalliolla ei kasvillisuus juuri viihtynyt. Ja ne ajat ja kaupungit, joista opettajamme Aristo meille kertoi, olivat auttamattoman kaukaisia.

Lähemmin tarkasteltuna kaupungin talot olivat hyvin vanhoja ja osa oli huonossa kunnossa. Missään ei näkynyt juuri mitään uutta, tiet olivat kuluneet, hylätyt talot kasvien valtaamia. Kadut veivät ylös, osa suoraan, osa kiemurtaen.

Kaupunkilaiset kävelivät mäkisiä teitä kiireisin askelin, raitiovaunut liukuivat raiteillaan ja pulauttivat pysäkeillä sisuksistaan ihmiskasan. Pienet kaupat, suuret tiet ja merenranta olivat al-

haalla, mutta kerrostalot, tuulimyllyt, muut suuret laitokset, kuntokeskukset, pesulat, parkkihallit ja muut seisoivat kallion rinteillä, jotkut alempana, jotkut ylempänä. Hymyilin iloisena katsellessani tätä kaikkea uimarannalta. Tämä saisi olla kotikau-punkini, kunnes löytäisin keltaisen talon. Sen missä minä ja si-sareni olimme syöneet onnellisen aamiaisen kauan sitten, sen keltaisen talon, joka seiso i kaupungin rajalla, niityn ja metsän välissä, siinä pihassa, missä oli vihreä auto ja missä kasvoivat he-delmäpuut. Sen keltaisen talon, joka mitä ilmeisimmin oli mei-dän oikea kotimme.

Kuten jo kerroin, merenranta oli täynnä ihmisiä. He makailivat vilteillään syysaurin gon lämmössä nukkuen tai katsellen hoh-tavana tuikkivaa vasenta kämmentään. Jotkut nojailivat puun-runkoihin, ne eivät olleet mitään palmuja, vaan paksurunkoisia mäntyjä. Vieressäni seisovassa puussa istui lintu, pieni ja ruskea, ihan tavallinen lintu, mutta sillä oli jotakin nokassaan. Se näyt-ti olevan kuitti tai lappu, mutta ennen kuin ehdin sen tarkem-pia havaintoja tehdä, lintu lehahti lentoon. Juuri pääni yläpuo-lella lappu putosi linnun nokasta. Se tipahti hiuksiini, ja tartuin siihen, ennen kuin tuuli ehti sen napata.

Kirpputori lapussa luki paksuin, muistin kirjaimin.

Asia, johon huomioni seuraavaksi kiinnittyi, oli se, ettei ihmi-sistä kukaan uinut meressä. Sen sijaan he polskuttelivat uima-altaassa, joka oli mereen upotettu. Merivesi oli syvänsinistä, mel-kein mustaa, mutta altaan vesi oli kristallisen kirkasta. Ihmiset molskivat vedessä hurjaa vauhtia, joillakin oli kilpailu käynnis-sä, tai sitten he etenivät mahdollisimman kauniisti, kuitenkin näyttären siltä, kuin kaikessa siinä mitä he tekivät olisi ollut jokin tavoite. Joillakin oli vedenalainen pyörä, jota he polkivat vimma-tusti, välillä he avasivat vasemman kätensä nyrkistä, ja kämmen, se alkoi heti hohtaa valkoista valoa.

Altaan kauimmassa reunassa kauhoi vettä kaksi nuorta poikaa. Arvioin heidät suunnilleen ikäisikseni. Edessäni hiekalla lojui kaksi kasviaiheista pyyhettä, ja niiden viereen, molemmin puolin, oli aseteltu reput. Poikien tavarat. Vaatepino oli molemmilla täysin samanlainen, harmaat paidat, harmaat housut, harmaat kengät, ja ne olivat siististi viikattuina pyyhkeiden päällä.

Omat vankilavaatteeni olivat silmiinpistävän repaleiset ja likaiset, siksi nappasin nopeasti vaatepinon kenkineen ja heitin pojan repun selkääni. Olin iloinen kuullessani kilinän repun pohjalla. Ehkä rahaa! Sen suurempaan riemuun minulla ei ollut aikaa, sillä huomasin poikien jo kauhovan kovaa vauhtia kohti. Huidoin vähäeleisesti anteeksipyyntöni, toivoin että pojat ymmärtäisivät, että minulla oli tosi kyseessä, ja ikään kuin vaivanpalkaksi jätin heille lähes tyhjentyneen vanhan olkalaukkuni, jossa oli pakoköyteni ja kirja: "Runousoppi". Outoa, mutta vankilamme opettaja oli sanonut, että jos joku jonakin päivänä pääsee tästä läävävankilasta vapaaksi, hänen on muistettava ottaa mukaansa tuo kirja ja ojennettava se ensimmäiselle lukutaitoisen näköiselle ihmiselle.

Sen pirun opuksen olin hänen toiveestaan raahannut halki metsien ja laaksojen, juossut se selässäni karkuun ties mitä suusia, ja nyt siis toimitin sen ensimmäisille virkeille nuorille ihmisille luettavaksi. Olkaa hyvät! Terveisiä vankilasta! Tällaisia kirjoja ahmivia hirviöitä siellä lymyilee!

Juostessani kevyttä hölkkää poikia pakoon ajattelin ikävissäni Petitiä. Petit luki ainoastaan niitä kirjoja, jotka liittyivät lentämiseen ja lentokoneiden mekaniikkaan. Paras ystäväni Petit, jolle en ehtinyt sanoa hyvästejä, oli kasvanut vankilassa, samoin kuin minä ja siskoni, ja hän väitti olevansa lentäjä. Lentäjä! Onko älytömämpää kuultu?

– Petit, saitko sinä kohdussa jotain lentämiseen liittyvää opetusta, kävitkö lentomekaniikan vauvakurssit, vai missä välissä opiskelit lentäjäksi? siskoni Marmeladi saattoi julmasti kysyä.

Oli harvinaista, että Marmeladi oli jollekulle mieliksi, vaikka hän olisi pitänyt tyypistä. Ja Petitistä hän piti. Kaikki pitivät. Marmeladi oli kuitenkin oikeassa. Miten Petit olisi voinut kouluttautua mihinkään ammattiin, kun oli ollut vankilassa yhtä kauan kuin mekin?

Petit nosteli olkiaan hämillään, ikään kuin hänellä ei olisi ollut aavistustakaan, missä hän oli oppinut ne kaikki yksityiskohtaiset tiedot lentokoneista ja lentämisestä.

Oli miten oli, siskot kuuntelivat aivan lumoutuneina, kun hän kertoi tarunhohtoisesta matkastaan lentokoneellaan Afrikan aavikon yllä. Hän kertoi pakkolaskusta, jäätävän kylmistä öistä ja polttavan kuumista päivistä, ja siitä kuinka hän onnistui korjaamaan hajonneen lentokoneensa viime hetkellä, juuri kun oli kuolemaisillaan janoon. Fanta kuunteli korvat höröllään, silmät leipälautasen kokoisina, suu auki, kuin hän olisi voinut ahmaista tarinan sisäänsä. Ihan totta Fanta olisi varmaan pärjännyt kuukausia syömättä, kunhan olisi vain saanut kuunnella tarinoita. Marmeladin sormet tarttuivat kuunnellessa kynään, joka alkoi liikkua paperilla. Paperiin ilmestyi pilviä, taivasta, lentokoneen pyöreä nokka ja sen viereen Petitin nääntynyt hahmo.

– Ei voi olla totta, Fanta sanoi silmät tuikkien.

– Ei voi mitenkään pitää paikkaansa! Marmeladi sanoi ihastuneesti, kynän kärki edelleen paperissa.

Silloin Petit vain kohautti olkiaan.

– Okei *oui*, kertokaa te sitten, millainen elämä minulla on ollut, kun kerran tunnette tarinani paremmin.

– Ei kun kerro sinä! Kerro mitä tapahtui, kun sinä palasit aavikolta. Minne menit, kuka sinua odotti, millainen koti sinulla oli, kerro millasia huonekaluja siellä oli, mitä te söitte aamiaisella Petit? Pliis kilttiiii, Fanta anoi, ja Marmeladi kompasi katseellaan.

Ja täytyy sanoa, että eniten maailmassa me kaikki lapsivangit janosimme tietää, millaista oikeissa kodeissa oli, millaista oli elämä, jos omisti oikeat vanhemmat.

Petit ravisti päättään surullisen näköisenä. Eikä tullut koskaan kysyttyä, oliko hän surullinen siksi, ettei muistanut kotiaan, eikä voinut kertoa meille siitä, vai siksikö, ettei kukaan muu kuin Fantta uskonut hänen lentäjäjuttuaan, vaiko kenties siksi, ettei hän oikein itsekään ymmärtänyt, miten se kaikki olisi saattanut olla mahdollista.

– Ehkä se oli vain unta, hän sanoi joskus hiljaa, alakuloisena.

Niin tai näin, nyt piti lisätä jo vauhtia, sillä poikien vihaiset huu-dot lähenivät. Mitä ilmeisimmin he eivät olleet illoissaan saamastaan olkalaukusta, köydestä ja ”Runousopista”. No, ainakin täällä oli nuoria, ihan normaalin näköisiä, tavallisen oloisia, juoksevia ja uivia nuoria. Ehkä minä tutustuisin vielä jonakin päivänä yhteen heistä, saisin hänestä ystävän. Mutta sen pidemmälle en viitsinyt asiaa ajatella, sen verran kovaa minun piti pinkoa pakoon.

Nyt ensi alkuun piti vain paeta, sitten keksiä keino pysyä elossa, piti selvittää mistä saisi sämpylöitä, piti selvittää millaiseen paikkaan olin tullut, minne voisin asettua asumaan. Niin, ja miten täällä oli ikäiseni nuoren mahdollista tienata palkkansa.

Ehkä pääsisin eläintarhaan hoitamaan eläimiä, tai vaikka leipomoon leipomaan leipiä, mutta toisaalta, työkokemukseni oli aika vaatimaton. No, olin pessyt vankeiden pyykkejä, pessyt lattioita, pessyt rappusia, pessyt ikkunoita, pessyt seiniä, pessyt vanhoja ja sairaita vankeja, pessyt astioita ja vessanpönttöjä. Olin myös korjannut reikäisiä lakanoita, pelannut shakkia ja lukenut varmaan rekka-autollisen tietokirjoja. Kai sellaisilla taidoilla jonkin pääsisi, vaikka jonkin koulun kirjastoon, tai perhana vaikka pesulaan, jos ei muuta. Niin minä luulin silloin, kun hetki hetkeltä ne pojat saavuttivat minua.

Silloin läheiselle pysäkillä liukui äänettömästi raitiovaunu. Ehdin hetken ihmetellä sen hiljaista saapumista, kun sen kaiuttimet räjäyttivät ilmoille kuulutuksen: ”Raitiovaunu Keltainen voima-

lan ja kuntokeskuksen kautta kirpputorille! Raitiovaunu Keltainen voimalan ja kuntokeskuksen kautta kirpputorille!”

”Kirpputori” luki lapussa, jonka lintu pudotti nokastaan, joten hyppäsin korviani pidellen vaunuun, kuin lappu olisi ollut minulle tarkoitettu ohje. Ovi sulkeutui raitiovaunun nytkähtäessä liikkeelle juuri silloin, kun hengästyneet pojat juoksivat kadunkulmaan.

Mietin vankilaan jääneitä siskoja ja lähetin ajatuksissani heille raportin: ”Kymmenen minuuttia uudessa kaupungissa, ja taitava veljenne ja pelastajanne on edelleen hengissä. Fanta, sinä olisit ollut jo ensimmäisen kapisen ketun hampaissa, ja Marmeladi, metsän synkkyys olisi imaissut sinut! Siis olkaa onnellisia, että juuri minä, etevä ja kaikkeen pystyvä Oboi, sain tilaisuuden osallistua tähän tärkeään operaatioon nimeltään Etsi keltainen talo.”

Yritin siristellä silmiäni nähdäkseni tienviittoja, katukylttejä, kaupunginosien nimitauluja tai jotain, josta olisin voinut paikantaa itseni jonnekin, mutta mitään tekstiä ei näkynyt missään. Sen sijaan raitiovaunun kaiuttimista kuului aina pysäkillä saavuttaessa kuulutus: ”Sisältökeskus! Biosfääri Savanni! Leipätehdas! Studio! Energianjakopiste! Kuntokeskus!”

Tuuli repi vanhoista puista lehtiä väkisin, oksat putoilivat kaduille. Alkoi tihuttaa vettä. Silloin, kuin tyhjästä kadulle juoksi ihminen, joka siivosi puusta pudonneet oksat ja lehdet välittömästi pois. Ja katosi.

Okei. Täällä arvostettiin siis... lehdettömiä ja oksattomia katuja. Ehkäpä tuossa olisi minun seuraava työpaikkani, ajattelin silloin.

Huomasin että kaupoista puuttuivat nimikyltit ja tilalla olivat äänimainokset, jotka kehottivat ihmisiä astumaan sisään hedelmäpuotiin, Energiaruoka-nimiseen hampurilaisbaariin tai hyvinvointikeskukseen. Kuskittomat linja-autot huusivat mennessään määränpäättä ja pysäkkejä, opaskyltit olivat vaihtuneet videoihin,

niissä kuvattiin määränpään maisemia, erilaiset lyhyet sävelmät viestittivät ihmisille tietoa rakennuksista, tässä on, plimplim, kasvitarha, tämä on uimahalli, pimpadapom, tämä on kaupungintalo, trattaraa, täällä on Itämerikeskus, plimplom, täällä on liikuntapuisto, ja piip piip, minä olen piippaava valotolppa.

Melko outoa.

Se, mitä tiesin vankilamme, Tómos-Raamatin, ulkopuolisesta elämästä perustui lähes ainoastaan siihen, mitä muut vangit olivat kertoneet ja mitä olin tietokirjoista lukenut. Minulla ja siskoillani oli hädin tuskin mitään muistikuvia ajasta ennen vankilaa. Erityisen paljon tietoa maailmasta oli kertynyt Ariston pitämästä vankila-akatemiasta, jossa kävimme päivittäin. Aristo osasi kertoa meille kiinnostavia asioita. Eniten hän piti ajattelemisesta. Mutta hän tiesi vaikka mitä myös matematiikasta, luonnontieteistä, tähtitieteistä ja kirjallisuudesta. Hänellä oli viisauksia, joita hän laukoi vähän joka tilanteessa. Jos minä, Fanta ja Marmeladi riitelimme, mitä tapahtui noin sata kertaa päivässä, hän sanoi: ”Kuka tahansa osaa suuttua. Se on helppoa. Mutta osata olla oikealla tavalla sopivasti vihainen oikeasta asiasta oikealle henkilölle, siinä on taito”. Jos me kilpailimme siitä, kuka meistä oli nopein (eli minä), hän sanoi: ”Missä on kilpailu, siellä on voitto.”

Hän kertoi meille vanhoista sodista ja valloituksista. Hän piti myös meidän kysymyksistämme: Miksi ihmiset sotivat niin paljon? Miten he uskalsivat sotia, eikä heitä pelottanut kuolla? Tuntui, että Aristo osasi vastata ihan kaikkeen. Mutta kun Fanta kysyi: ”Onko sotia enää olemassa?”, siihen Aristo ei osannut vastata, hän vain hymähti.

– Miksi sinä kerrot meille niistä ajoista mitä ennen oli? minä kysyin. – Mikset kerro, millaista nyt on? Mikset kerro, miksi me olemme täällä vankilassa ja koska me pääsemme täältä pois?

Silloin Aristo valahti synkeän näköiseksi ja huokaisi:

– Viisaimmankin miehen aivoissa on typerä kolkka.

– Etkö sinä siis tiedä nykyajasta? Marmeladi tarkensi, ja siihen Aristo vastasi vain:

– En mitään.

Kun raitiovaunun megafoni alkoi toittottaa kirpputoria, palasi lintu taas mieleeni. Ja koska en sen kummempia matkailuvinkkejä ollut vielä saanut, päätin häippästä raitiovaunun kyydistä.

2.

Tyhjä kirja

Kirpputori levittyi valtavalle alueelle, eikä sen ääriä pystynyt yhdeltä seisomalta näkemään. Myyjiä oli satoja ja ostajia tuhansia. Ihmiset velloivat kirpputorin kiemurtelevilla kujilla, myyjät istuivat syyshelteestä uupuneina pöytiensä takana tai vilteillään. Päällisin puolin se näytti juuri sellaiselta torilta, kuin kuvittelin torien näyttävän. Silmiinpistävää maisemassa tosin oli se, että vanhanaikaisesti pukeutunut nainen lampainensa kulki painava villasäkki selässään, kun samaan aikaan hänen takanaan viuhahti jonkinlainen lentävä lauta kyydissään mustaan nahka-asuun ja kypärään pukeutunut ihminen.

Menneisyys ja tulevaisuus samalla kujalla.

Katsoin kummissani kojuja, joissa myytiin mitä oudoimpia asioita, koneita, joita en tunnistanut, eriskummallisen muotoisia kulhoja, kasveja, erikoisia vaatteita. Tuijotin häpeämättä ihmisiä, heidän kenkiään, kassejaan, ihmeellisiä asuja, monenkirjavia hiuksia, kasveja, joita he kuljettivat kainalossaan kuin lemmikkejä, tai niitä eläimiä, joita he kuljettivat hihnoissa tai laukuissa. Ne eivät todellakaan olleet koiria, vaan minkkejä, mäyriä, oravia, lokkeja, kaikkea tällaista. Useat ihmisistä söivät sämpylää kävellessään, se sai nälän kurisemaan vatsassani, he katselivat myyntipöytiä tai tuijottivat kädessään olevaa laitetta, joka himmeänä hohti valoa. Yritin saada käsilaitteesta selkoa, näytti siltä, kuin se olisi ollut osa heidän kättään, kuin laite olisi ollut ihon alla. Ilmeisesti se näytti kuvaa vain

katsojalleen, en siis onnistunut näkemään, mitä he kävellessään tuijottivat.

Lapset myivät kojuissa pieniksi jääneitä vaatteitaan, siemenistä kasvattamiaan hedelmäpuun taimia, viiniköynnösten alkuja, havukasveja, sellaisia lajeja, joita en ikinä ollut nähnytkään. Mutta sanotaan puolustuksekseni, että olin kasvanut vankilassa, joka sijaitsi kaukaisella, hyvin pohjoisella kalliosaarella, eikä missään puutarhassa. Lapset luennoivat kasvien hoidosta oppineesti. Naiset kauppasivat käytettyjä sähköromuja huutaen: ”Inverttereitä!”, ”Multilinkkejä!”, ”Siniaaltoakkuja!” En tiennyt mitä ne olivat, sillä Tómos-Raamatissa kasvaneena kokemukseni sähkölaitteista oli hyvin vähäinen. Vaatekappaleet sentään tunnistin: takkeja, paitoja, housuja, sukkia.

Torilla oli myös tyhjiä pöytiä, joiden takana seisoi mies tai nainen, ja he huusivat vähän väliä:

– Uusia sisältöjä! Päivityksiä! Energiaa säästäviä toimintoja! Uusinta uutta!

Tai sitten he huusivat: ”Jyviä ja siemeniä!”, ”Villaa!”, ”Sienirihmastoa!”

Samaan aikaan kaikki vaikutti hirveän vanhalta, ja juuri kun ajattelin, että raitiovaunu oli ollut varmaan aikakone, joka oli toimittanut minut menneisyyteen, ohi lipui ääneti jokin käsittämättömän kulkupeli, minikokoinen ilmalaiva tai kiiltävän kuparinen luotijuna, joka sai minut ajattelemaan päinvastoin: mikä pahuksen avaruus tämä paikka oikein on?

Silloin huomasin sivummalla pöydän, jossa vanhempi nainen myi savesta tehtyjä kukkaruukkuja, joissa oli jonkinlainen sisäinen kastelu- ja lämmitysjärjestelmä. Hänellä oli myynnissä myös mustikoita ja mustikantaimia, sammalta, kuusentaimia ja muuta metsäkamaa. Naisella oli syvänsiniset silmät, niistä tuli heti mieleen siskoni Marmeladi. Siskojen muistelemisen oli jokainen

kerta kuin isku palleaan, me olimme kasvaneet ilman vanhempia kylmässä ja pimeässä vankilassa kuin jotkut perunat, mutta kuitenkin yhdessä. Me olimme olleet erottamaton kolmikko, siitä huolimatta, että riitelimme ja tappelimme jatkuvasti.

Juuri silloin nainen loi minuun tutkivan ja pitkän katseen, ja äkkiä minusta tuntui, kuin hän olisi katseellaan yrittänyt viestiä minulle jotain. Tiedätkö tarinoiden noidat, jotka osaavat katseellaan lumota toisia? Jep. Uskotko sellaiseen? En minäkään, en sitten pätkäkään.

Mikä oli turhinta maailmassa? Tarinat. Mihin tarvittiin niitä kaikkia älyttömiä juttuja noidista ja puhuvista karhuista? Pelkkää ajanhukkaa! Jos ihmiset olisivat käyttäneet järkevästi kaiken sen ajan, minkä nyt haaskasivat lukemalla tarinoita, jotka olivat pelkkää mielikuvitusta, mitä he olisivatkaan saaneet aikaan? Jos he olisivat lukeneet tosiasioita sen sijaan, että lukivat satuja, maailma olisi ollut täynnä toinen toistaan upeampia keksintöjä, kenenkään ei olisi tarvinnut olla nälissään tai sairastua sairauksiin.

Näin minä ajattelin tuona elokuun kuumana päivänä, kumastellessani naisen erikoista, kutsuvaa katsetta.

Nainen oli hyvin ystävällisen näköinen, oikeastaan hän oli ensimmäinen ihminen, joka kiinnitti minuun mitään huomiota, jos perääni juosseita poikia ei lasketa mukaan. Hän oli pukeutunut kuluneisiin housuihin ja villapaitaan, ehkä hän oli köyhä. Kuitenkin hänessä oli jotakin turvallista ja lämmintä, ja vaikka minua eivät saviruukut ja metsäjutut kiinnostaneetkaan, huomasin jalkojeni vievän minua hänen myyntipöytänsä suuntaan. Ehkä hän kertoisi minulle tästä paikasta jotakin.

Ihmiset katsoivat naisen ruukkuja, mutta sellaisia oli kaupan monessa muussakin kojussa, joten vain aniharva pysähtyi hänen kójunsa eteen. Sivumennen sanoen kukkaruukut ja kasvit olivat jonkinmoinen hitti.

Silloin silmäni osuivat naisen myyntipöydän sivussa olevaan laatikkoon. Laatikossa lojui nahkakantinen tumma kirja. Kirjan selkämyksessä ei ollut nimeä. Se oli painava ja paksu.

En tiedä miksi nappasin sen käteeni, sillä nyt kun olin viimein päässyt vankilasta, joka oli täynnä kirjoja, minua ei juuri huvittanut lukea. Ehkä tartuin siihen siksi, että kirja oli kuitenkin esine, joka oli minulle läpikotaisin tuttu, siihen oli turvallista koskea, toisin kuin niihin outoihin laitteisiin, joita kojuissa kaupiteltiin. Ja saattoihan olla, että se oli vanha tietokirja. Ehkä se kertoisi löytöretkeilijöistä tai kasvitieteilijöistä, jotka seilasivat veneellä kaukasiin viidakkoihin ja keräsivät kasvinäytteitä pieniin lasiputkiin ja tutkivat ja kasvattivat sitten omissa kasvihuoneissaan mitä kummallisimpia lihansyöjäkasveja. Ehkä sellaista olisi voinut iltaisin lukeakin.

Nainen hymyili minulle kannustavasti. Kirja näytti kiiltelevän syysauringossa melkein öljyisenä, se tuntui kädessäni lämpimältä. Ihan kuin joku olisi juuri pidellyt sitä suurissa lämpimissä kourissaan.

– Halvalla lähtee, nainen sanoi lempeästi.

Hänen äänensä oli pehmeä ja helisevä, siinä oli jotain hyvin mukavaa, ehkä tuttuakin. Minut valtasi tunne, että sitä ääntä haluaisin kuulla lisää. Avasin kirjan, selailin sen ensimmäisiä sivuja. Kirja oli tyhjä lukuun ottamatta ensimmäistä sivua, jonka yläkulmaan oli hahmoteltu lyijykynällä vanha rakennus. Se peittyi melkein kokonaan kasvillisuuden taakse. Sivun reunoilla oli lintuja, eläimiä ja juoksevia pelikortteja.

– Oletko sinä piirtänyt tämän?

Nainen nyökkäsi.

– Se on tarinan alku, tai ehkä paremminkin loppu. Keski-kohta myös.

– Ai tämä yksi kuva? Menikö se pieleen, vai miksi se jäi kesken? kysyin, mutta nainen vain hymyili rauhallisesti ja katsoi

minuun jotenkin kaihoisasti, vähän kuin olisi anonut minua ottamaan kirjan.

– No, ehkä minä keksin sille jonkin tarkoituksen, sanoin.

– Sinun ei tarvitse keksiä kirjan tarkoitusta, se on keksitty jo ajat sitten.

Ajattelin naisen pilailevan, mutta ehkä se ei kuitenkaan ollut sitä. Hän ei ollut mitenkään ilkeä, päinvastoin, kaikki mitä hän sanoi, oli lempeää ja jotenkin hellää. Sitten hän kuiskasi:

– Tämä kirja voi tehdä myös korvaamattoman määrän hyvää, se muuttaa kaiken...

– Niin niin, sudet kesyyntyvät, joet lakkaavat virtaamasta ja vuoret tulevat lähemmäksi, jotta ne kuulisivat paremmin mitä me puhumme, jatkoin vähän tympiintyneenä.

– Kyllä, jos haluat niin käyvän. Mutta tämä kirja voi vapauttaa ihmiset vankiloistaan ja auttaa löytämään sen, minkä luulit kadonneen lopullisesti, nainen sanoi nyt kirkkaalla ja kuuluvalta äänellä.

Valpastuin. Höristin korviani ja kaikki aistini olivat silmänräpäyksessä täydessä terässä.

– Mitä vankiloita tarkoitat?

Nainen katsoi minua tarkkaan. Hän nosti olkiaan ja lausui hitaasti, koko ajan silmät omiini naulittuina.

– Elämää, joka on kuin eläisi vankilassa.

– Jaa... , sanoin pettyneenä. – Mutta eihän kirjassa ole juuri mitään, vain tämä kuva.

– Se valmistuu kyllä, nainen vakuutti.

Hymähdin. Ehkä nainen oli sittenkin vähän... miten sen nyt sanoisi... bingbong, tiedäthän?

– Miten se voi valmistua, jos ostan sen? kysyin.

– Teet vain oman osuutesi.

– Minä!? Meinaatko, että minä tulin tänne kirjoittamaan jotain satua? En varmana! huusin.

Jostakin Tómos-Raamatin työnjakokokouksesta opittu puo-

lustusreaktio ryöpsähti ulos suustani hallitsemattomasti. Pakko sanoa, etten ole koskaan tajunnut, miksi piti olla aina niin rauhallinen. Minusta rauhalliset tyypit eivät ikinä saaneet mitään aikaiseksi, toisin kuin ne, jotka reagoivat nopeasti. Rohkeat ja vahvat. Kuka oli paennut vankilasta? Minä olin! Kuka oli selvinnyt petojen hampaista? Minä olin! Minä en ollut paennut rauhallisen luonteeni ansiosta vaan rohkeuden, nopeuden ja voiman!

Kaikesta edellä mainitusta huolimatta aloin kaivaa reppuni pohjalta kolikoita, joita luulin siellä olevan. Mutta ne eivät olleetkaan kolikoita. Kävi ilmi, että kilisevät esineet olivat juomapullojen metallisia korkkeja.

– Noilla et voi maksaa minulle, mutta varmaan Moottorinjylinä tai Rautasaha voisivat vaihtaa ne johonkin. Käy ihmeessä kysymässä, näin heidät tuolla puiden lomassa, nainen sanoi ja viittasi suurten kastanjapuiden suuntaan.

Moottorinjylinä ja Rautasaha, just, ajattelin ärsyyntyneenä. Mihin helvatan fantasialandiaan olin oikein sukeltanut?

– Luulin että repussa on rahaa, sanoin nolestuneena.

Nainen viittasi minut nopeasti hiljaiseksi. Hän kuiskasi:

– Täällä ei ole kenelläkään rahaa. Täällä toimii vain vaihtokauppa tai kjammen-maksu, mutta sinulla ei tietenkään ole kjammenia. En kerro kenellekään. Rautasahalta voit saada valekjammenin kolmella korkilla. Yllättävän oikean näköinen. Kannattaa hankkia, jotta et jää niin helposti kiinni.

– Aha, sanoin.

En tajunnut yhtään mistä hän puhui. Sitten nainen nappasi kirjan kädestäni ja kääri sen paperiin.

– Tässä, työnnä se nyt nopeasti reppuusi, äläkä näytä sitä kenellekään. Ole varovainen sen kanssa!

Äkillinen tuulenpuuska tarttui hiuksiini, kaatoi kukkaruukut naisen myyntipöydältä, hän voihkaisi ja alkoi nostella niitä pystyyn, tuuli nappasi viereisestä vaahterasta tukun lehtiä ja repi paperin

kirjan päältä, kuin olisi halunnut paljastaa salaisuuden. Työnsin kirjan reppuuni ja lähdin.

– Sinä pysyt mielessäni, lapsi! nainen huusi ja näytti siltä, kuin kyynel olisi kimmeltänyt hänen silmäkulmassaan. Hän oli varmaan tärähtänyt. Mutta täytyy sanoa, että ehdin jo vähän kiintyä häneen. Orvohan tunnetusti kiintyvät kaikkiin vastaan-tuleviin ihmisiin.